

Nr 7.

Ankom till Riksdagens kansli den 11 februari 1913 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion angående ändring i 27 § i lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige.

Närvarande: herrar Widén, Lindhagen, Söderbergh, Stärner*, Gezelius*, greve Lagerbjelke, L. Olsson i Hof, greve Spens, Dahl, Valerius Olsson, Jansson i Edsbäcken, Lindqvist i Stockholm*, Olsson i See, Svensson i Saläng*, Igel och Holmdahl.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti en inom Andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 192, hava herrar *Ernst Hage, Carl Lindhagen, G. Kronlund, Linus Lundström* och *L. J. Carlsson* i Frosterud hemställt, »att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära sådan ändring i 27 § i lagen om lapparnes rätt till renbete, att den bofasta inom Norrbottens lappmark tillagda undantagsrätten att tills vidare äga renar, som få begagna sig av lapparnes rätt till renbete, måtte begränsas.»

Till stöd för denna hemställan hava motionärerna anfört följande: *Motionen.*

»Vid 1912 års riksdag väckte undertecknade Lindhagen och Hage i Andra kammaren en motion, nr 209, i vilken på anförda skäl yrkades, »att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära, helst redan till denna Riksdag, förslag till sådan ändring i 27 § i lagen om lapparnes rätt till renbete, att den bofasta inom Norrbottens lappmark tillagda undantagsrätten att tills vidare äga renar, som få begagna sig av lapparnes rätt till renbete, måtte begränsas eller

eventuellt upphävas'. Över denna motion avgav lagutskottet ett yttrande, nr 28, i vilket utskottet i huvudsak uttalade sig för samma uppfattning i frågan, som av motionärerna framförts. Utskottet pekade särskilt på, 'att de bofastas renägareskap, där sådan i avsevärd utsträckning förekommer, varit ägnad att göra intrång i lapparnes renskötsel, såsom en av dem utövad självständig näring, och därigenom även sätta i fara möjligheten för lapparne att på denna för dem naturliga väg finna sin utkomst. Vid sådant förhållande synes det utskottet angeläget, att lapparnes intressen i detta avseende bliva i lagstiftningen fullt tillgodosedda. *Därtill kommer ock, att all rättsgrund saknas för bofastas anspråk att för av dem i affärssyfte hållna renhjordar erhålla betesrätt på andra jordägares mark*'.

Utskottet slutade med en enhällig hemställan, 'att Riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes efter verkställd utredning låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i 27 § i lagen om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige m. m. den 1 juli 1898, att den rätt, som på grund av nämnda laggrund tillkommer bofasta inom Norrbottens läns lappmarker att äga renar och för dem begagna sig av lapparnes rätt till renbete, måtte på lämpligt sätt begränsas'.

Denna framställning blev av Andra kammaren utan debatt bifallen. I Första kammaren uppkom däremot vid ärendets behandling en kortare debatt, i vilken framhölls, *dels* att frågan om huruvida bofastas ägande av renar är ägnat att göra intrång i lapparnes renskötsel ej förelåg i nog utrett skick, för att kammaren skulle kunna uttala en någorlunda bestämd uppfattning i frågan, *dels* att en lagstiftning om inskränkning i rätten att äga renar lätt skulle kunna kringgås, *dels* att frågan, som faller inom den så kallade 'inre lappfrågans' gebit, redan är under utredning, *dels* att klagomål endast framförts från Arvidsjaurs kommun och *dels* slutligen att på *finska* sidan av Lappmarken det ej finnes något förbud eller någon inskränkning i bofastas rätt att äga renar, vadan ett eventuellt blivande förbuds tillkomst skulle kunna tänkas giva den bofasta befolkningen på *svenska* sidan anledning till jämförelser, som skulle kunna utfalla ofördelaktigt för de svenska myndigheterna.

Mot dessa skäls bärighet vilja vi här nedan göra vissa invändningar. Så skulle vi vilja påstå, att även om den i motionen be-

rörda frågan ej föreligger i fullt utrett skick, så kan man dock våga påstå, att så många uttalanden från de trakter, frågan berör, framkommit under de senaste tiderna, och alla gående i ungefärligen samma riktning som motionens yrkande, att man kan ha rätt yrka på, att något göres i saken. Vad själva frågan om den pågående utredningen beträffar, så kan man nog ifrågasätta, huruvida speciellt den i motionen yrkade undersökningen även ingår i det givna uppdraget — det gäller ju här nämligen egentligen en lagstiftning rörande de *bofasta*. Men även om nämnda uppdrag ingår i det stora lapputredningsuppdraget, så är sistnämnda uppdrag en så vidlyftig fråga, att det säkerligen kommer att dröja en avsevärd tid framåt, innan nämnda uppdrag fullföljts till slut. Alla uttalanden, speciellt de på senaste tiden framkomna, och särskilt det nödläge, vari lappbefolkningen nu råkat — ett nödläge, som på vissa håll tagit sig uttryck i beslut om vidtagande av alldeles extraordinära åtgärder — ett nödläge, som dag för dag synes bliva allt mera hotande för lappfolkets fortvaro — tala emellertid om, att vad som skall göras, måste ske *snart* och att man ej är betjänad med avvaktandet av utgången på en vidlyftig kommittéutredning.

Det är ej — såsom antyddes i Första kammaren vid frågans behandling 1912 — *endast* inom Arvidsjaur, som det i motionen framförda spörsmålet är aktuellt. I Arjeplog t. ex. uttalade sig år 1912 en bofast person, som själv i egenskap av stor renägare skulle drabbas av den ifrågasatta inskränkningen, för att en lagstiftning i motionens riktning borde komma till stånd. Och ganska kort tid, efter det att Första kammaren avslagit motionen, uppvaktades regeringen av en prästman, komminister Ellis från Muonionalusta — alltså från en helt annan trakt än den, varifrån motionärerna hämtat sina erfarenheter — med en framställning, byggd på mångårig erfarenhet om de lokala förhållandena och gående i ungefärligen samma riktning som motionens yrkande, oaktat framställningen i fråga icke på något sätt bringats i kontakt med motionärernas initiativ. Nämnda framställning, vilken gick ut på, att fastboendes rätt att äga renar borde bibehållas, men begränsas, utgör alltså ett spontant uttryck av den allmänna uppfattningen i en annan trakt av det vidsträckta lappmarksområdet. Att förhållandena äro desamma inom *hela* Lappmarken och att ungefärligen samma uppfattning i frågan överallt är rådande, visa i övrigt en hel del uttalanden, som framkommit i ortspressen eller på annat sätt dragits

inför offentligheten. Så har t. ex. från Arjepluogslapparna genom en son till en nomadiserande lapp inom nämnda församling till Konungens befallningshavande i Norrbottens län ingivits en framställning, som vi anse oss här böra bitvis referera och vilken framställning även pekar på nödvändigheten att göra något i den i motionen antydda riktningen.

Nämnde förslagsställare, G. Park, som ända till sitt 16 år varit nomadiserande, en viss tid varit lappkateket, och som nu inträtt vid Fjellstedtska skolan, synes med intresse följa lappfrågan. Han lämnar i sin skrivelse bland annat en längre framställning angående lappbyarnas omfattning och renbetesmarkernas utsträckning. Med ledning av denna redogörelse kommer Park till den uppfattningen, att renantalet inom lappbyarna är för stort. 'För att i någon mån avhjälpa detta missförhållande synes det mig', säger Park, 'vara alldeles nödvändigt, att de bofastas renar böra förminsкас till antalet. Enligt 1910 års renräkningslängd utgjorde nämligen cirka 42 procent av de 3,639 fjällrenar, som då funnos i Arjepluogs lappby, så kallade skötningsrenar, vilka övervägande tillhörde den svenska nybyggarbefolkningen. Av dessa djur tillhörde 61 renar norrmän, 390 renar svenskar i Arvidsjaur's socken, 65 renar en person i Piteå och 510 renar Sorselelappar; återstoden tillhörde övervägande svenska nybyggare i Arjepluogs socken. Av de 1,034 skogsrenarna voro omkring 26 procent skötningsrenar.

Av Semisjaur—Njargs 6,628 renar år 1910 voro cirka 48 procent nybyggarnas egendom. Enligt lappordningsmannen Anders Larsson Fjellmans utsago uppgick år 1911 denna kategori av renar till omkring 45 procent av hela renantalet i byn. Av dessa skötningsrenar tillhörde enligt 1910 års renlängd 218 djur norrmän och 203 Arvidsjaur'sbor.

År 1910 funnos i Mavasvuoma—Luokta lappby 6,729 renar. Därav voro cirka 34 procent skötningsrenar. Ågarna till 325 av dessa djur voro norrmän, 45 renar tillhörde Jockmocksbor och 10 renar tillhörde Arvidsjaur'sbor. Då renarna under de två sista åren oerhört förökad sig, torde siffrorna från år 1910 nu vara mycket för låga.

Såsom det framgår av ovanstående uppgifter, tillhör tydligen en alltför stor procent av renarna nybyggarbefolkningen. Det förtjänar att omnämnas, att en bonde i en viss by i Arjepluog ensam äger vid pass 300 à 400 renar och att många bofasta ha 100 renar

var. Det synes mig därför vara av nöden — därom äro även de flesta fjällappar euse — att antalet av den fasta befolkningens renar blir förminskat.'

Emellertid gör Park även gällande, att de bofasta ej alldeles böra berövas rätten att äga renar, och finna vi en sådan uppfattning vara riktig. Härom heter det i skrivelsen: 'Att svenskar i Arjepluogs socken och i all synnerhet de, som bo i närheten av lapparnas flyttningsvägar, äga en del renar, är emellertid ett nästan nödvändigt villkor för renskötselns fredliga och lyckosamma utveckling. Då en nybyggare själv är renägare, har han, såsom erfarenheten nogsamnt visar, betydligt större intresse för renskötseln än eljest, och han finner då de skador, som renarna även vid god vård kunna göra, icke vara så betydliga och för honom ödesdigra, som då han själv inga renar äger. Som renägare är han en i alla avseenden bättre granne för lappen än såsom icke-renägare, och det vore därför synnerligen farligt och ovälkommet för lapparna, om nybyggarna inom socknen alldeles förbjödes att äga renar. Men de bofastas renantal får tydligen icke, såsom nu är fallet, uppgå till en tredjedel eller en halv av samtliga byrenar. Under nuvarande förhållanden lida många lappar betydliga skador därav. Den stora mängd av andras renar, som lappen måste sköta, gör, att renhjorden, så framt han själv äger ett betydligare antal (400—800) egna renar, blir så stor, att han icke kan hålla den samman, utan renarna skingras kring allt land. Då lappens egna renar under normala förhållanden äro de talrikast förekommande i renhjorden i förhållande till skötrenar, som fördela sig kanske på många ägare, får lappen den största förlusten av att renar löpa bort eller att en varg får tillfälle att anställa förödelse i renhjorden. Men även på annat sätt blir det till men för lappen, utom det att beteslägenheterna äventyras, om den jordbruksidkande befolkningen har för många renar. För att en lapp, som har några hundra egna renar, skall kunna få erforderliga kontanter, måste han sälja ett större eller mindre antal slaktrenar, vilket är hans enda inkomstkälla. Hans kunder utgöras av bönder och andra på hans flyttningsväg boende personer. Men hava dessa så mycket renar, som nu är förhållandet, behöva de icke köpa några slaktrenar av lappen. Den ene nybyggaren får i stället sälja till den andre. Renkommersen blir sålunda ett svenskarnas privilegium. I följd härav skapa goda renar pengar i nybyggarens fickor, men lappen förblir lika fattig på pengar som

förut. Då ett dåligt renår kommer och renarna förgås för honom, är han utfattig och kommer så förr eller senare, om han ej har någon anhörig, som kan taga hand om honom, kommunen till last. Erfarenheten visar, att det just i Arjepluog går så med en gång rika renägare. Och orsaken därtill är bland annat att söka däri, att vederbörande lapp icke velat eller fått tillfälle att omsätta sina renar i pengar. Därför anser jag, att det är nödvändigt att sörja för att en lapp, som har renar att sälja, icke må hindras i sin handel av rika svenska konkurrenter.

För att lappen icke må på det ena eller andra sättet, såsom hittills många gånger skett, få något men av skötningsrenar, vore det önskligt, ja, nödvändigt, att det genom lag fastställdes, huru mycket renar den fasta befolkningen inom Arjepluog finge ha inom varje lappby. Mig synes, som om 20 procent av hela renantalet i en lappby borde sättas som maximum. Denna procent anser jag nog stor för att hos nybyggarbefolkningen inom socknen hålla intresset vaket för renskötsels idkande. I detta sammanhang beder jag få påpeka, att det för så kallade fiskarlappar eller nybyggarlappar är framför allt av nöden att få hava renar hos sina stamförvanter, för att deras hårda kamp för det dagliga brödet må bliva lättare.'

Mot dessa uttalanden kan invändas, att det ej är nog med att det bestämmes, att antalet skötningsrenar i en by ej får gå utöver en viss procent av renantalet i lappbyn, utan att det även måste fastställas, att en bofast ej får av detta antal äga utöver en viss mängd.

Av denna framställning framgår emellertid tydligt, att det ej är blott inom Arvidsjaur, som det i motionen berörda spørsmålet är aktuellt, utan att frågan berör även andra delar och tydligen hela Lappmarken.

Vad den invändningen åter beträffar, att en lagstiftning i denna riktning skulle kunna i ett eller annat fall kringgås, så har ju hittills aldrig staten låtit avskräcka sig av sådana invändningar — som för övrigt alltid komma fram, då en ny lagstiftning proponeras — från att skriva lagar, för så vitt den ifrågasatta lagstiftningen i övrigt ansetts behöflig, rättvis och nyttig.

En farhåga, som också uttalades i Första kammaren förra året, var den, att ett lagstiftande i motionens anda skulle kunna giva anledning till för de svenska myndigheternas vidkommande ofördel-

aktiga jämförelser av den svenska gränsnybyggarbefolkningen, då den gjorde jämförelser med finska förhållanden. Denna farhåga skulle möjligen kunna vara berättigad, om denna svenska gränsbefolkning fullständigt förbjödes att äga renar eller om inskränkingen gjordes så vittgående, att den kännbart träffade nybyggare i blygsamma ekonomiska förhållanden. Emellertid avser ej motionen att åstadkomma något sådant, utan innebär endast ett försök att i första hand lysa bort från lapparnes betesmarker en storprivatkapitalistisk spekulation, som *mot lagstiftningens innehåll och anda* begagnat sig av ett litet medgivande i 1898 års lagstiftning för att åt sig bereda oskäligen fördelar på det allmännas och på lapparnes bekostnad — ifrågavarande exploaterande av ett åt lapparne av ålder tillerkänt näringsområde lär nämligen giva särdeles hög avkastning.

I det läge, som frågan nu råkat, är det till och med fara för, att lapparne tvingas att i stora mängder nedslakta sina renar — vilket redan skett på flere håll — under det att däremot *storspekulationen* från bofasta i renar nog kommer att i allmänhet kunna undandraga sina djur från det allmänna nedslaktandet. Men skall en minskning av renantalet i Lappmarken ske, vilket synes vara alla sakkunnigas uppfattning, så bör väl denna minskning *i första hand* gå ut över den i viss grad *illegitima* rensköteln.»

Motionärernas framställning avslutas med uttalande av förhoppningen, att frågan måtte fortast möjligt avgöras såväl av Riksdagen som av Kungl. Maj:t.

Såsom motionärerna erinrat, var nu ifrågavarande ämne föremål för behandling vid fjolårets riksdag. Till stöd för den av lagutskottet förordade och i motionen ovan återgivna hemställan om en skrivelse till Kungl. Maj:t i ämnet anförde då utskottet:

»I lagen angående de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige den 4 juni 1886 förekom beträffande rätten att äga renar icke några inskränkande bestämmelser. Med anledning av missförhållanden, som visat sig uppstå vid tillämpningen av nämnda lag, blev emellertid spörsmålet om de bofastas rätt i dylikt hänseende föremål för övervägande under förarbetena till nu gällande lag i ämnet den 1 juli 1898. Sålunda föreslog den s. k. lapplagskom-

Lagutskottet
år 1912.

mittén i sitt den 27 maj 1896 avgivna betäukande, att 27 § i lagen skulle i de delar, som av förevarande motion beröras, erhålla följande lydelse:

'1. När i denna lag talas om lapparnes renar, förstås därmed icke allenast deras egna utan ock andras renar, vilka de, på sätt här nedan sägs, äga taga under sin vård.

2. Vid begagnande av sin rätt till renbete enligt denna lag må, med det undantag, som i 3 mom. sägs, lapp icke hava under sin vård renar, vilka tillhöra annan än lapp. Anträffas under lapps vård eller eljest inom lappbys område renar tillhörande andra än lappar, vare dessa renar förbrutna till lappbyn, och äge ordningsmannen att för byns räkning omhändertaga och levande eller slaktade försälja dylika renar.

3. Lapp inom Norrbottens län, som uteslutande sysselsätter sig med renskötsel, må tillsvidare vid begagnande av sin rätt till renbete enligt denna lag hava under sin vård jämväl renar, tillhörande annan än lapp, därest renägaren är bosatt inom länets lappmark och där äger eller brukar jordbruksfastighet. Upphör sådan renägare att äga eller bruka jordbruksfastighet inom länets lappmark, åligger det honom att inom ett år därefter hava avhänt sig renarne, vid äventyr, att desamma må omhändertagas av vederbörande ordningsman, som med dem förfar på sätt i mom. 2 sägs.'

Beträffande grunderna för detta stadgande anförde kommittén:

'Det sattes redan under förarbetena till 1886 års lag i fråga, huruvida icke bofastas rätt att äga renar och för dessa taga i anspråk samma förmåner som lapparna beträffande fri tillgång till renbete å såväl statens som enskildas mark borde upphöra. Det anmärktes häremot, att de bofasta dock alltid måste hava sina renar under lapparnas vård, att det icke vore lapparnas renägarskap, utan deras näringsfång, renskötseln, som borde genom lagstiftningen främjas, samt att det vore för den fattige lappen, som själv ej ägde renar, förmånligare att sköta renar åt andra än att sakna lämplig sysselsättning. Därjämte erinrades om svårigheten att övervaka efterlevnaden av det ifrågasatta förbudet och lättheten att kringgå detsamma. Så länge de bofastas renägarerätt ännu icke visat sig medföra några väsentliga olägenheter, kunde dessa skäl icke fränkännas sin betydelse, och rätten lämnades därför i 1886 års lag oantastad. De sedermera förflutna årens erfarenhet har emellertid givit vid handen, att renstockens övergång i bofastas ägo,

åtminstone där den skett i större utsträckning, haft ett menligt inflytande ej blott på förhållandet mellan lappar och bofasta utan ock på lapparnas ställning över huvud. Renaveln är en näring, som när den ej hämmas av särskilt vidriga naturförhållanden, visat sig mycket inkomstgivande och därför väl ägnad att väcka de bofastas företagsamhet. För renskötseln gynnsamma år hava bragt upp de bofastas renantal till ganska betydliga siffror. Särskilt har detta varit fallet under några — numera visserligen förflutna — år i Härjedalen, men man finner, att jämväl i Norrbottens län bland skogslapparna de bofastas renar i vissa socknar, Arvidsjaur, Arjeplog och Jockmock, i antal överstiga lapparnas. Uppenbarligen har sålunda de bofastas andel i renhjordarna nått en utsträckning, som icke längre kan försvaras med angelägenheten att bereda selsättning åt medellösa lappar. Tvärtom har i många fall tillökningen i de bofastas hjordar skett på lapparnas bekostnad och bidragit att utarma dessa. I den handel och vandel, som bragt renarna över från lapparnas i de bofastas händer, hava de förra vanligen dragit det kortaste strået. Spritdrycker och andra bytesvaror av därmed jämförligt värde hava alltför ofta utgjort de lockelsemedel, som förvandlat lappen från renägare till vaktare av de bofastas renar. Men om sålunda lapparna själva icke haft skäl att rosa marknaden, så har den å andra sidan givit de bofasta anledning till ganska berättigade klagomål. Det ligger i sakens natur, att den lapp, som endast är renskötare åt andra, blir försumligare i vården om den åt honom anförtrodda hjorden, än han skulle hava varit, om han själv ägt renarna och varit med denna sin egendom ansvarig för ersättning av skada, som renarna förorsakat. Att bofastas renägarskap ökat osäkerheten för grannarnas egendom, torde därför icke kunna betvivlas. Härtill kommer, att all rättsgrund synes saknas för de bofastas anspråk att för sina renar tillgodonjuta den betesrätt på andra jordägares mark, som tillkommer de nomadiserande lapparna, och att staten ej kan hava samma förbindelse att utan ersättning upplåta betesmarker åt bofasta som åt lapparna, helst det visat sig att åtminstone under vissa tider utrymmet å dessa betesmarker ej varit tillräckligt för båda.

Vid övervägande härav hava kommitterade ansett det vara både principellt riktigt och överensstämmande med bägge folkstammarnas välförstådda intresse, att bofastas rätt att för egna renar begagna de genom lagstiftningen till renbete upplåtna marker i regeln komme att

upphöra. Något hinder för omedelbar tillämpning härav i Jämtlands och Västerbottens län synes icke förefinnas. Tvärtom erbjuda de nuvarande förhållandena inom dessa län ett synnerligen lämpligt tillfälle att låta förbudet utan uppskov träda i verket. De bofastas renantal har nämligen under de senaste åren nedgått till en obetydlighet dels i följd av tillfälliga för renskötseln i allmänhet mycket ogynnsamma naturförhållanden, dels särskilt i Härjedalen i följd av de renskötande lapparnas underlåtenhet att märka renar och framför allt att märka med de bofasta renägarnas märken. Däremot hava kommitterade icke för närvarande vågat för Norrbottens län utsträcka förbudet längre än till befolkningen i socknarna nedanför lappmarksgränsen. För denna befolkning är renägarskapet en ren affär, som bedrives i ändamål att därav skörda största möjliga penningevinst. Flertalet av de bofastas renar tillhör ägare i kustlandet, och där har man ock att söka de renägare, som förena största antalet renar på en hand. Det har till och med gått därhän, att aktiebolag bildats för att driva renskötsel i större omfattning. Den bofasta befolkningen i lappmarken åter har behov att hålla renar såsom binäring till sitt jordbruk och synes ej driva rörelsen i större skala än för detta ändamål är nödigt. Då skogslapparna inom länets södra socknar framgent såsom hittills utan tvivel komma att vålla de bofasta stora olägenheter, vilka med hänsyn till sommarbetesmarkernas belägenhet svårligen kunna under nuvarande förhållanden helt undvikas, synes billigheten fordra, att i gengäld samma bofasta medgives åtminstone rätten att hava egna renar under lapparnas vård. Inom länets norra socknar, där man vintertiden i stor utsträckning begagnar sig av renar såsom dragdjur, låter det sig redan av detta skäl icke göra att utestänga bofasta från rättigheten att äga sådana djur. Emellertid hava kommitterade, för att rättigheten ej skall över hövan utsträckas, fäst densamma vid sådana villkor, att renägaren skall vara bosatt inom lappmarken och där äga eller bruka jordbruksfastighet, samt att renarna skola hållas i vård av lapp, som uteslutande systerätter sig med renskötsel. Endast sådana lappar torde erbjuda tillräckliga garantier för att renarna erhålla den tillsyn, vilken ägarna själva av helt naturliga skäl ej kunna ägna dem.'

Då frågan förekom till behandling vid 1898 års riksdag blev kommitténs förslag med avseende å 27 § i enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet avlättna proposition av Riksdagen antaget. Med anledning av en inom Andra kammaren väckt motion intogs därjämte

i 3 mom. bestämmelse, att lapp vid begagnande av sin rätt till renbete finge hava under sin vård s. k. dragrenar, även om de tillhörde annan än lapp. Däremot avslög Riksdagen ett i samma motion framställt yrkande, att den i ovanberörda mom. omförmälda rätt för lapp att under sin vård hava renar, tillhörande annan än lapp, måtte begränsas till högst tjugu renar för varje sådan person.

Såväl ifrågavarande lagrums avfattning som ovan återgivna uttalanden av lapplagskommittén och 1898 års lagutskott utmärka med full tydlighet, att nu gällande lagstiftning till frågan om rätten att äga och innehava renar principiellt intager den ståndpunkten, att dylik rätt bör tillerkännas ensamt lapparna. Då det undantag från den allmänna regeln, vilket på grund av särskilda förhållanden funnits påkallat i fråga om Norrbottens läns lappmarker uttryckligen förklarats skola äga giltighet endast tillsvidare, torde, såsom motionärerna jämväl antytt, redan vid lagens tillkomst varit avsett att nämnda undantagsbestämmelser, i den mån orsakerna till desamma ej längre föreläge eller föranledde missförhållanden, borde ytterligare inskränkas för att slutligen utgå ur lagstiftningen.

Den uppfattning, åt vilken kommittén i sin framställning givit uttryck i fråga om de bofastas renägarskap, har ock, enligt vad utskottet från sakkunnigt håll inhämtat, vunnit stöd av erfarenheten från de år, under vilka 1898 års lag ägt giltighet. Såsom i motionen framhålles, torde de bofastas renägarskap, där sådant i avsevärdare utsträckning förekommer, varit ägnat att göra intrång i lapparnas renskötsel såsom en av dem utövad självständig näring och därigenom även sätta i fara möjligheten för lapparna att på denna för dem naturliga väg finna sin utkomst. Vid sådant förhållande synes det utskottet angeläget, att lapparnas intressen i detta avseende bliva i lagstiftningen fullt tillgodosedda. Därtill kommer ock, att all rättsgrund saknas för bofastas anspråk att för av dem i affärsyfte hållna renhjordar erhålla betesrätt på andra jordägares mark. Och vill utskottet därför förorda en lagändring i det syfte som i motionen angives.

Utskottet anser dock icke lämpligt att denna lagändring går så långt, att den i förevarande hänseende nu gällande undantagsbestämmelsen helt och hållet upphäves och de bofasta sålunda fullständigt fränkännas rätten att äga andra renar än s. k. dragrenar. Inom Norrbottens läns lappmarker, särskilt i de övre delarne av Torneälvens flodområde, men även annorstädes, leva nämligen i ganska

stort antal nybyggare, av vilka många i härstamning och levnadsförhållanden stå lapparna nära och för vilka renskötseln äger en mycket stor betydelse. Att beröva dessa nybyggare rätten att innehåva åtminstone det mindre antal renar, som för deras torvtiga bergning kan vara erforderligt, synes utskottet icke riktigt. Även ur synpunkten av upprätthållandet av ett gott förhållande mellan lapparna och de bofasta torde det vara lämpligt att åt de senare inrymmas en dylik begränsad befogenhet. Erfarenheten har nämligen — såsom även lapplagskommittén framhållit — givit vid handen, att många anledningar till tvister och misshälligheter undvikas, om både lapparna och de bofasta äro intresserade av renskötseln. Utskottet anser därför, såsom motionärerna alternativt föreslagit, att frågan bör lösas genom en begränsning av de bofastas renägarskap. Huru långt en sådan begränsning bör sträcka sig, lärer icke lämpligen kunna närmare bestämmas annat än i samband med en utredning av alla på frågan inverkan omständigheter.»

Den hemställan, i vilken detta utskottets yttrande utmynnade, blev, såsom i motionen omnämnes, av Andra kammaren godkänd, varemot Första kammaren utan omröstning avtog densamma.

*Utskottets
yttrande.*

De skäl, som sålunda av 1912 års lagutskott anfördes för en begränsning av de bofastas renägarskap, där sådant ännu är medgivet, synas utskottet fortfarande i allt väsentligt äga giltighet och därjämte ytterligare bestyrkta av de erfarenheter, som kunnat inhämtas under den sistförflutna tiden. Utöver de upplysningar, som i sådant hänseende meddelas i årets motion och vilkas trovärdighet icke, såvitt utskottet kunnat inhämta, finnes anledning att betvivla, vill utskottet erinra om det sakförhållandet, som konstaterats såväl inom vissa delar av Norrbottens län som inom Västerbottens och Jämtlands län, att nämligen antalet renar befunnits större än som motsvaras av de naturliga förutsättningarna för renskötseln utövande såsom näring i den skala, hittills skett. En förminskning av renstammen medelst nedslaktning i större omfattning har därför antingen redan påbörjats eller måste inom den närmare framtiden sannolikt företagas. Det synes emellertid vid sådant förhållande bäst överensstämma med de grundsatser, efter vilka lagstiftningen på detta område utvecklats, att den minskning av renarnas antal, som sålunda måste äga rum, i första rummet drabbar de bofastas renar. Även detta förhållande utgör alltså ett skäl för den påyrkade

utredningen av frågan angående en begränsning av de bofastas renägarskap. En framställning till Kungl. Maj:t i sådant syfte synes så mycket hellre böra göras utan hinder av den allmänna utredning av lappfrågan, vilken på grund av Riksdagens skrivelse den 6 maj 1908 satts i gång, som det torde vara ovisst, om denna utredning kan inom den närmare framtiden avslutas, och den särskilda detaljfråga, som här avses, är av en trängande natur och synes utan svårighet kunna lösas oberoende av de andra spörsmål, som beröras av den nämnda utredningen.

Då utskottet alltså anser sig böra förorda en utredning i ämnet, torde emellertid i anledning av de betänkligheter, som under fjolärets debatt i Första kammaren yppades emot genomförandet av den ifrågasatta begränsningen av bofastas renägarskap i lika mån inom hela det område, som här är i fråga, särskilt i den intill finska gränsen belägna delen av Norrbottens län, den ifrågasatta utredningen böra avse såväl frågan huruvida och inom vilka områden en begränsning av de bofastas rätt att äga renar bör äga rum, som även i vilken omfattning en dylik begränsning bör genomföras.

Med åberopande av vad sålunda i ämnet anförts, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida och i vad mån den rätt, som på grund av 27 § i lagen om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige m. m. den 1 juli 1898 tillkommer bofasta inom Norrbottens läns lappmarker att äga renar och för dem begagna sig av lapparnas rätt till renbete, måtte kunna begränsas, samt för Riksdagen framlägga det förslag, som av denna utredning kan föranledas.

Stockholm den 11 februari 1913.

På lagutskottets vägnar:

JOHAN WIDÉN.